

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Пилипенко Ірини Сергіївни

«Психологічні чинники суб'єктивного благополуччя жінок,

які виїхали за кордон під час російського вторгнення»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 053 «Психологія»

в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

За статистичними даними міжнародних організацій, багато громадян України вимушені були мігрувати за кордон унаслідок російського вторгнення. Вимушена міграція людини дорослого віку супроводжується, як труднощами адаптації, так і зміною стану її психологічного здоров'я, основним інтегральним показником котрого є суб'єктивне благополуччя. На особливу увагу в умовах вимушеної міграції заслуговують жінки, що пов'язано з їхнім психоемоційним станом. Тому актуальність і значущість дисертації І. С. Пилипенко, що презентує теоретико-методологічні основи та результати емпіричного дослідження психологічних чинників суб'єктивного благополуччя жінок, що виїхали за кордон під час російського вторгнення, не викликає сумнівів.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, які подано в дисертації, підтверджено її теоретико-методологічними засадами і застосуванням комплексу методів (теоретичних, емпіричних, обробки даних). Дисертантка ретельно проаналізувала основні наукові джерела, що дозволило уточнити психологічну сутність і структуру суб'єктивного благополуччя та розробити концептуальну модель психологічних чинників суб'єктивного благополуччя жінок, котрі знаходяться у вимушеній міграції. Важливим здобутком дисертантки є обґрунтування комплексного психодіагностичного

дослідження суб'єктивного благополуччя та його психологічних чинників у жінок, котрі перебувають у вимушеній міграції.

Аналіз змісту дисертації дозволяє вважати, що дисертантка отримала нові важливі наукові результати. Уточнено дефініцію суб'єктивного благополуччя. Вперше сконструйовано модель психологічних чинників суб'єктивного благополуччя жінок, котрі знаходяться у вимушеній міграції, з урахуванням взаємодії зовнішніх (соціально-демографічних, економічних, соціальних, міграційних) та внутрішніх (диспозиційних і динамічних) детермінант. Також уперше емпірично визначено особливості суб'єктивного благополуччя жінок, котрі перебувають у вимушеній міграції, що зумовлено складною взаємодією внутрішніх (толерантністю до невизначеності, копінг-стратегіями, базовими переконаннями, типом прив'язаності) та зовнішніх (економічними, соціально-демографічними) чинників.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть використовуватися психологами, психотерапевтами і соціальними працівниками для розробки програм психопрофілактики, психокорекції та психологічної підтримки жінок, котрі знаходяться у вимушеній міграції. Також результати дослідження можуть застосовуватися при викладанні дисциплін «Психологія особистості», «Кризова психологія», «Психологія травми», «Психологія суб'єктивного благополуччя», «Психологія військових конфліктів» тощо.

Позитивної оцінки заслуговує чітка структура дисертації, що презентує послідовність вирішення завдань та етапи проведення наукового дослідження. Дисертація складається з анотацій (українською й англійською мовами), вступу, трьох розділів і висновків до них, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основні положення анотації та дисертації є ідентичними. У вступі переконливо обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, предмет, об'єкт і методи дослідження, що підтверджує належний науковий рівень дисертантки.

Ознайомлення з першим розділом дисертації дозволяє зробити висновок, що унаслідок ретельного теоретичного аналізу наукових праць зарубіжних і вітчизняних авторів із проблеми дослідження уточнено дефініцію суб'єктивного благополуччя як інтегральної характеристики, котра відображає індивідуальне сприйняття й оцінку особистістю якості свого життя. У структурі суб'єктивного благополуччя особистості виокремлено емоційний (позитивні й негативні емоції), когнітивний (задоволеність життям) і поведінковий (активність у досягненні життєвих цілей) компоненти. Визначено, що суб'єктивне благополуччя є показником психологічного здоров'я особистості та її соціально-психологічної адаптації. Висвітлено вплив ситуації війни на психоемоційний стан жінок, котрі знаходяться у вимушеній міграції.

Заслугою дисертантки є розроблена модель психологічних чинників суб'єктивного благополуччя жінок, котрі знаходяться у вимушеній міграції, на основі взаємодії зовнішніх (економічних, соціально-демографічних, соціальних, міграційних) і внутрішніх (диспозиційних й динамічних) детермінант.

В другому розділі дисертації представлено дизайн, вибірку та результати емпіричного дослідження актуального стану суб'єктивного благополуччя жінок, котрі виїхали до Сполученого Королівства Великої Британії й Північної Ірландії унаслідок російського вторгнення. Привертає увагу те, що в значній кількості досліджуваних виявлено низький рівень суб'єктивного благополуччя, котрий може впливати на їхнє психологічне здоров'я. Описано результати кореляційного аналізу щодо об'єктивних (зовнішніх) і психологічних (внутрішніх) детермінант досліджуваного процесу. Підтверджено припущення про те, що сукупність соціально-демографічних, соціально-економічних і середовищних умов, у котрих знаходяться досліджувані, зумовлює значний вплив на їхнє суб'єктивне благополуччя.

Схвальної оцінки заслуговує й авторська анкета щодо вивчення умов та якості життя українських переселенок за кордоном.

В третьому розділі дисертації розкрито результати емпіричного дослідження психологічних чинників суб'єктивного благополуччя жінок, котрі виїхали до Сполученого Королівства Великої Британії й Північної Ірландії унаслідок російського вторгнення. Зокрема переконливо підтверджено припущення про те, що наявні індивідуальні особистісні ресурси (адаптивні копінг-стратегії, висока толерантність до невизначеності, конструктивна система базових переконань, здоровий тип прив'язаності) сприяють підвищенню суб'єктивного благополуччя жінок в умовах вимушеної міграції. Крім цього досліджено і вплив зовнішніх чинників на суб'єктивне благополуччя жінок, котрі знаходяться в умовах вимушеної міграції. Заслуговують на увагу й розроблені дисертанткою практичні рекомендації щодо покращення стану суб'єктивного благополуччя жінок в умовах вимушеної міграції.

Загалом одержані теоретичні та практичні результати, що свідчать про досягнення поставленої мети, вирішення визначених завдань дослідження і підтвердження його припущень, презентовано у висновках. Висновки є логічними і ґрунтовними, їх зміст повною мірою й чітко розкриває основні здобутки дисертації.

Рисунки, таблиці й додатки, які подано в дисертації, наочно презентують якісні й кількісні результати дослідження та забезпечують повноту їх сприймання. Зміст, структура й обсяг дисертації відповідають чинним вимогам. Стиль викладу положень, результатів і висновків дисертації є науковим.

Згідно проведеного аналізу змісту дисертації, дотримання дисертанткою вимог академічної доброчесності вбачається в наданні повної та достовірної інформації про авторів ідей, тверджень і результатів, що

застосовувалися для обґрунтування теоретико-методологічних засад дослідження, з відповідним покликанням на джерела.

Дисертантка розкрила основні положення і результати дослідження в 6 публікаціях, із-поміж яких: 3 статті у фахових виданнях України і 3 публікації в матеріалах конференцій.

Результати дослідження було апробовано на Всеукраїнських науково-практичних конференціях (2023-2025 рр.).

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію й наукові здобутки І. С. Пилипенко, відзначимо певні дискусійні питання та висловимо окремі побажання і зауваження:

1. Унаслідок проведення ґрунтовного теоретичного аналізу, дисертантка висновує, що суб'єктивне благополуччя є індикатором психологічного здоров'я. Водночас у підрозділі 1.2 вона розкриває вплив війни на психічне здоров'я людей загалом і вимушено переміщених жінок зокрема. Думаємо, що дисертація значно виграла, якщо б у ній було більшою мірою висвітлено сутність, як психологічного, так і психічного здоров'я.

3. Репрезентативність вибірки не викликає сумнівів. До емпіричного дослідження, що проводилося он-лайн, було залучено 223 жінки, котрі виїхали до Сполученого Королівства Великої Британії й Північної Ірландії унаслідок російського вторгнення. Думаємо, що в перспективі, науковий інтерес дисертантки може фокусуватися на емпіричному дослідженні психологічних чинників суб'єктивного благополуччя жінок, котрі виїхали за кордон під час російського вторгнення, однак в інші країни.

3. Практичне значення дослідження також становлять рекомендації щодо покращення стану суб'єктивного благополуччя жінок, котрі знаходяться в умовах вимушеної міграції. Тому, за можливості, рекомендуємо їх опублікувати.

4. В дисертації подекуди зустрічаються стилістичні й технічні огріхи.

Проте висловлені побажання і зауваження не знижують загальної позитивної оцінки й наукової цінності дисертації.

Дисертація є самостійним завершеним науковим дослідженням, що містить нові обґрунтовані результати, які сприяють вирішенню актуальних і важливих завдань сучасної психології.

Дисертація «Психологічні чинники суб'єктивного благополуччя жінок, які виїхали за кордон під час російського вторгнення» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 502 від 19 травня 2023 року), а її авторка, Пилипенко Ірина Сергіївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології,
соціальної роботи та педагогіки
Інституту соціальних технологій
Відкритого Міжнародного університету
розвитку людини «Україна»

Любов СПИВАК

**ПІДПИС
ЗАСВІДЧУЮ**

С. Земленко
від орг. роботи

